

«ЛІТОПИС РОДИННОЇ ПАМ'ЯТІ»

Щорічно 8 липня, починаючи від 2012 року, в Україні відзначається День сім'ї. В цей день православні вшановують пам'ять святих Петра і Февронії – покровителів сім'ї і любові. 8 липня день сім'ї відзначають тільки в Україні. саме в цей день в літературно-меморіальному музеї І.К. Карпенка-Карого міста Кропивницького відбулася презентація книги Любові Смоляк «Мій родовід. Літопис родинної пам'яті».

Авторка здійснила величезну роботу: збрала відомості, знайшла фото, підготувала текст. Для чого, спитаєте ви, людина витратила стільки душевних сил, енергії, часу, коштів аби створити цю книгу? Відповідь – в авторській анотації: «Для мене важливо було дослідити історію поколінь нашого роду, щоб вшанувати пам'ять наших предків, щоб зберегти минуле для майбутніх поколінь».

Любов Смоляк наводить історичні дані заснування рідного села Кальниболота Новоархангельського (нині – Голованівського) району, розповідає про його відомих уродженців, досліджує гілки свого родоводу та долі окремих його представників, починаючи від ХІХ століття, наводить власні спогади, звертається зі словами любові до своїх нащадків.

У збірці представлено близько трьохсот одиниць ілюстративного матеріалу, в тому числі - родинні фото різних поколінь. Частина документів і світлин гості побачили під час презентації на імпровізованій виставці у музеї. Тоді ж я поставила авторці кілька питань.

- Аби читачі зрозуміли, що ж за людина написала цю книгу, розкажіть про основні віхи Вашої трудової діяльності.

- Я закінчила Олександрійське культурно-освітнє училище, Кіровоградський державний педагогічний інститут, Київський державний інститут культури. Трудова діяльність почалася на землі, де навчався і працював Іван Карпович Карпенко-Карий – у Бобринці. Потім – обласний Будинок народної творчості. Далі – Олександрійське культурно-освітнє училище і школа № 32 у Кіровограді (нині – Кропивницькому), де викладала українську мову і літературу. Відмінник освіти України. 42 роки трудового стажу, з них 22 – педагогічного.

- Що спонукало Вас взятися за таку грандіозну роботу – відтворення історії родоводу? Можливо, якісь важливі події у Вашому житті?

- Дійсно, кілька подій спрямували увагу саме у цьому напрямку.

1989 рік. Моя тітка Тамара Гашпоренко відзначала своє 50-річчя і запросила чисельну рідню. Я вперше побачила стільки гілочок нашого роду. А скільки листочків на кожній!

Коли мама втратила зір, аби вона не відчувала себе самотньою, розпитувала у неї про дідусів та бабусь, про її дитинство. На основі спогадів разом із сином Ярославом для тематичного уроку «Моя родина в історії Батьківщини» підготували повідомлення.

Звернулася до маминої двоюрідної сестри Любові Мунтян, одержала від неї лист-спогад, який пролежав у мене 25 років.

Під час подорожі до Німеччини побачила у місті Фленцбург у сім'ї довгожительки – столітньої Луїзи Ханзен, родовідне дерево. Тримала в руках подушечку із зображеннями представників її родини. Відчула увагу до цієї людини з боку місцевої влади і зрозуміла: історія роду – не тільки цікаво, а й важливо.

1991 рік. З учнями Олександрійського культурно-освітнього училища підготували та провели захід «Мій родовід». Стаття про нього була вміщена на сторінках місцевої газети.

1993 рік. Кіровоградська школа № 32. Конкурс юних берегинь (дві учениці-сестрички представили схему родоводу аж до князів Рюриковичів). Присутні були вражені. У іншому класі на заході «Мій родовід» одна з учениць розповіла, що в роки війни її дідусеві зробив операцію німецький лікар.

З нагоди Дня янгола Наталії (так звали і мою бабусю) організувала свято Наталочок, де знову почула чимало родинних переказів. Про свято навіть у «Народному слові» написали.

2001 рік. Обласне телебачення транслювало передачу «Камертон душі», в ході якої озвучила я мрію – видати книгу про свій родовід.

- Допомогою яких організацій, фондів, сайтів Ви скористалися? Адже стільки відомостей потрібно було десь добувати?

- У Державному архіві Кіровоградської області вдалося встановити дати народження у XIX ст. моїх прадідусів з роду Вознюків та Гашпоренків.

На сайті «Пам'ять народу», який є інформаційним ресурсом відкритого доступу і містить документи про втрати, нагороди, паспорти захоронень учасників Другої світової війни, знайшла документи двоюрідного брата моєї мами Віталія Малицького – учасника радянсько-фінської війни, який пропав безвісти. Дізналася, на яких фронтах воювали представники роду та про їх бойові відзнаки.

У роки Другої світової війни молодь України примусово вивозили до Німеччини. 1942 року така доля спіткала і мою маму. На фото у книзі її можна побачити з нашивкою «ОСТ» на одязі. Остарбайтери, як люди «другого сорту», зобов'язані були носити мітку завжди і всюди.

У 1945 році, після визволення, згідно посвідчення перевірконо-фільтраційного пункту м. Браніенбург, мама десять днів утримувалась у перевірконо-фільтраційному пункті НКВС СРСР. До рідного села повернулася із довідкою: «За фільтраційною справою № 24934 Управління Служби Безпеки України в Кіровоградській області Гашпоренко Олена Тимофіївна в 1945 році в порядку репатріації прибула з-за кордону в с. Калніболот. Компрометуючі матеріали відсутні». Мама розповідала, що перед відправкою у радянський фільтраційний табір молодь знищувала навіть свій більш-менш пристойний одяг, аби він не здавався «компрометом» перевіряльникам.

У цій же довідці вказано, що працювала вона на сільськогосподарських роботах в м. Ніклінберг (Мекленбург). Це фальсифікація, бо мама працювала в м. Золінген на фабриці Кюлінберга. Щоб встановити справедливість, надіслала лист бургомістру м. Золінген та до місцевого архіву. Отримала відповідь. Вона також вміщена в книзі.

На Facebook знайшла загальнодоступну групу «Пошук людей в Ізраїлі». Модератор допомогла розшукати маминого двоюрідного брата, його сина та онуків.

- Скільки Ваших родичів (а це ж шість поколінь!) охоплено дослідженням? У яких країнах вони мешкають? Чим займаються?

- Більше 100 осіб. Вони проживали і проживають у селі Кальніболота колишнього Новоархангельського, а нині – Голованівського району, місті Кропивницькому, місті Благовіщенському (Ульяновка) Голованівського району Кіровоградської області, містах Ватутіно і

Сміла Черкаської області, м. Черкаси, м. Миколаїв, місті Брянка Луганської області, місті Маріуполь Донецької області, смт Ворзель, м. Буча Київської області, столиці України - Києві, м. Актау (Казахстан), м. Бат-Ям (Ізраїль), м. Вінніпег (Канада), м. Ломбардія (Італія), Китаї, м. Курськ (Росія).

За професією – це їздові, водії, ковалі, священники, учителі української та англійської мови, закрійники, заготівельники, ветлікарі, юристи, логісти, кондитери, бухгалтери, трактористи, геологи, економісти, шахтарі, стоматологи.

- У спогаді «Ма, заспівайте!» йдеться не тільки про мамині пісні, а й про мамине вишивання. Для виставки, яка супроводжує презентацію книги, Ви надали кілька рушників. Розкажіть про них, пані Любове.

- Це сімейні реліквії. Якщо говорити про вид рушників – то вони весільні. Вишиті гладдю та хрестиком. На одному із них у вигляді корзини з квітами зображене символічне дерево життя. Це відтворення старого-престарого рушника моєї бабусі. Мамі сподобався малюнок, вона зробила копію і вишила. Також мама подарувала мені іменний рушник зі словами: «На пам'ять Любі С.»

- В оригінальний спосіб Ви, Любов Миколаївно, розповіли у книзі про свого сина Ярослава. У вигляді листа до нього, тоді 16-річного. Лист був вручений сину? Як він відреагував?

- О, так! Вручила на дні народження. Ще був і поетичний переспів цього послання, який люб'язно погодилася зробити моя колега Алла Бабенко. Син і гості були у захваті, аплодували.

«Я – мама, бабуся, сваха і свекруха», – названо фотоколаж у кінці книги. Там є символічна, на мій погляд, світлина, яка стала основою афіші презентації: Любов Миколаївна стоїть на містку біля річки на фоні чудового пейзажу і тримає за руку свого молодшого внука Левка. Маленька дитяча долонька в надійній і добрій бабусиній руці. А навкруги вода – як символ плинності й минулості нашого життя. А як же пам'ять? Що вона таке? У Вікіпедії пишуть – це психічний процес, який полягає в закріпленні, збереженні, наступному відтворенні та забуванні минулого досвіду. Невже тільки психічний процес? Пані Смоляк вважає, пам'ять – вічний наш сторож і неперервність інформації роду дуже важлива. Свій вагомий внесок у таку необхідну справу жінка з чудовим іменем Любов зробила.

Лариса Хосяїнова, директорка
літературно-меморіального музею
І.К. Карпенка-Карого
міста Кропивницького

Опубліковано:
газета «Народне слово»,
№ 23 від 21 липня 2022